

BRAVOBRIK

2. radionica – 08.02.2024.

Zakonska regulativa vezana uz zbrinjavanje mulja s UPOV-a

doc. dr. sc. Domagoj Nakić

Uvod

- Pregled zakonske regulative vezane uz zbrinjavanje mulja s UPOV-a i uz postupke termičke obrade otpada općenito
- Ishodišta cjelokupne filozofije dana su u **Okvirnoj direktivi o vodama (2000/60/EC)** i **Direktivi o otpadu (2008/98/EZ)**

Regulativa EU

- **Direktiva Vijeća Europe o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ)**
  - potiče recikliranje/korištenje mulja te navodi kako bi njegovo odlaganje u površinske vode trebalo postupno prestati (i zabranjeno od kraja 1998.)
  - odlaganje mulja u funkciji zaštite okoliša od štetnih utjecaja ispuštanja otpadnih voda

„Mulj nastao pročišćavanjem otpadnih voda će se koristiti kad god je moguće. Putevi odlaganja moraju biti takvi da se minimiziraju štetni utjecaji na okoliš.“

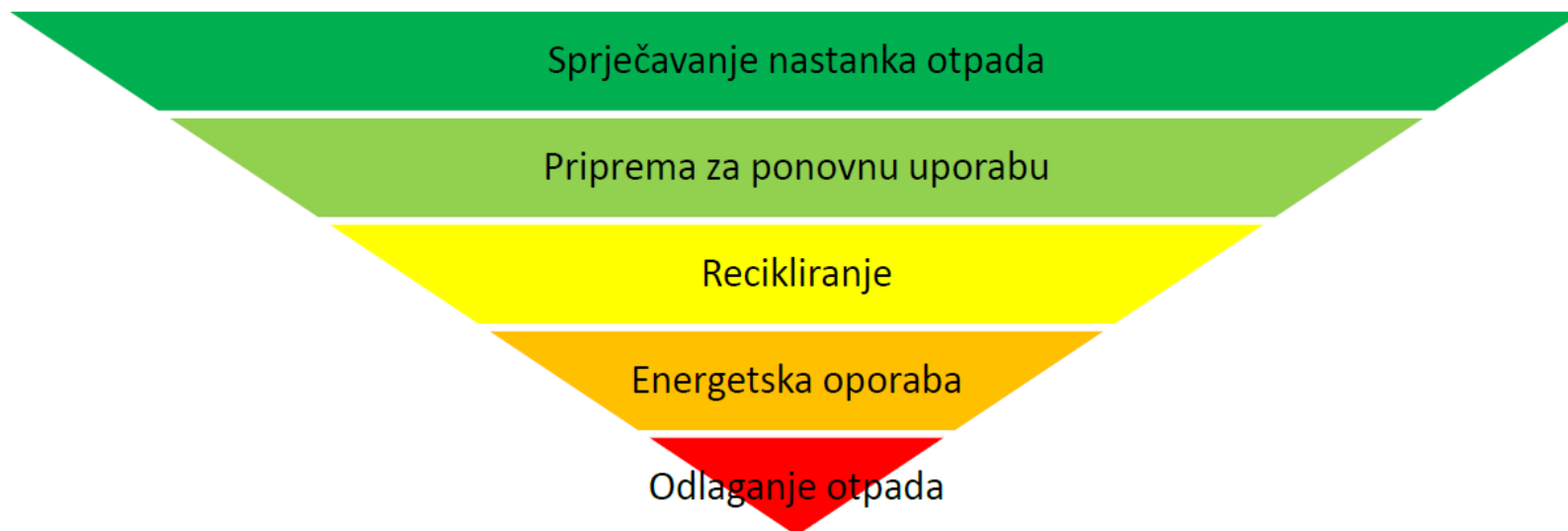

Regulativa EU

- **Direktiva Vijeća Europe o zaštiti okoliša, posebno tla, kod upotrebe mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u poljoprivredi (86/278/EEZ)**
  - regulira upotrebu mulja s UPOV-a u poljoprivredi da se spriječe štetne posljedice po tlo, biljke, životinje i čovjeka
  - upućuje države članice na ograničenje vrijednosti koncentracija teških metala u tlu i mulju koji se koristi u poljoprivredi
  - zabranjuje i/ili ograničava korištenje mulja na pojedinim poljoprivrednim površinama u ovisnosti o kulturama koje se na njima uzgajaju

Regulativa EU

- **Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o otpadu (2008/98/EZ) (2018/851)**
  - definira hijerarhiju otpada
  - **„Gospodarenje otpadom u Uniji trebalo bi poboljšati i pretvoriti u održivo gospodarenje materijalima s ciljem zaštite, očuvanja i poboljšanja kvalitete okoliša...”**
  - *korištenje fondova Unije*

Regulativa EU

- **Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o industrijskim emisijama (integrirano sprječavanje i kontrola onečišćenja) (2010/75/EU)**
- **Direktiva Vijeća Europe o odlagalištima otpada (1999/31/EZ)**
- **Uredba Europskog parlamenta i Vijeća (2019/1009) o utvrđivanju pravila o stavljanju gnojidbenih proizvoda EU-a na raspolaganje na tržištu te o izmjenama uredaba (EZ) br. 1069/2009 i (EZ) br. 1107/2009 i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 2003/2003**
  - Uredba od 05. lipnja 2019. dodatno ograničava korištenje mulja u poljoprivredi u nekim oblicima; generalno prestaje biti poželjna opcija te je o navedenom „usputno provesti konzultacije s nadležnim europskim ili nacionalnim tijelima”.

Regulativa EU

- Pritom se mogućnost korištenja mulja u poljoprivredi direktno isključuje u sljedećim oblicima:
- CMC 3: KOMPOST – „..., **osim: ... mulja otpadnih voda**, industrijskog mulja ili jaružnog mulja“ ili
- CMC 5.: DIGESTATI KOJI NISU DIGESTATI SVJEŽIH USJEVA – za koji se navodi da kao gnojidbeni proizvod EU-a može sadržavati digestat dobiven anaerobnom digestijom isključivo jednog ili više ulaznih materijala „..., **osim: ... mulja otpadnih voda**, industrijskog mulja ili jaružnog mulja“

Nacionalna regulativa

- **Strategija upravljanja vodama (NN 91/08)**

- Strategija navodi da se mulj koji nastaje kao rezultat rada UPOV-a u pravilu odlaže na sanitarna odlagališta te da se mulj kao gnojivo u poljoprivredi zasad ne upotrebljava.

„Posebna pažnja će se posvetiti zbrinjavanju mulja i multidisciplinarnom planiranju odlagališta mulja s uređaja za pročišćavanje otpadnih voda“.

- Očito je da se ne potiče korištenje i recikliranje mulja - zastarjelo (2008.) – nije usklađeno s novijim izmjenama regulative

Nacionalna regulativa

- **Strategija gospodarenja otpadom (NN 130/05)**

„Zbrinjavanje komunalnog mulja rješavat će se prema europskoj praksi i ciljevima, različito prema regionalnim prilikama od termičke obrade do iskorištavanja komunalnog mulja u poljoprivredi.“

- ističe se trend smanjenja odlaganja mulja na odlagalištima u europskim zemljama te porast zbrinjavanja mulja postupcima termičke obrade i korištenjem u poljoprivredi (2005. godina!)

Nacionalna regulativa

- **Plan upravljanja vodnim područjima do 2027.**

- Predviđa ulaganje u zbrinjavanje mulja na UPOV-ima procijenjeno na minimalno 80 milijuna EUR (oko 2% ukupno procijenjenih ulaganja u razvoj sustava javne odvodnje) pri čemu se poziva na Akcijski plan

„nastavak rada na reguliranju trajnog zbrinjavanja mulja s UPOV-a“

- Dodatno reguliranje pitanja zbrinjavanja mulja s komunalnih UPOV-a podzakonskim aktima, nastavak aktivnosti vezanih uz praćenje i analizu podataka o mulju, nastavak realizacije aktivnosti na uspostavi sustava gospodarenja muljem prema preporukama tehničko-ekonomske studije i Akcijskog plana

Nacionalna regulativa

- Plan upravljanja vodnim područjima do 2027.

„Izbor konkretnog načina zbrinjavanja mulja odvijati će se na razini pružatelja usluga, odnosno uslužnih područja, te regija u kasnijim fazama donošenja odluka ...”

„Pri izboru postupka obrade mulja treba poštivati načela novog EU Akcijskog plana za kružno gospodarstvo, jedne od glavnih sastavnica europskog Zelenog plana.”

Nacionalna regulativa

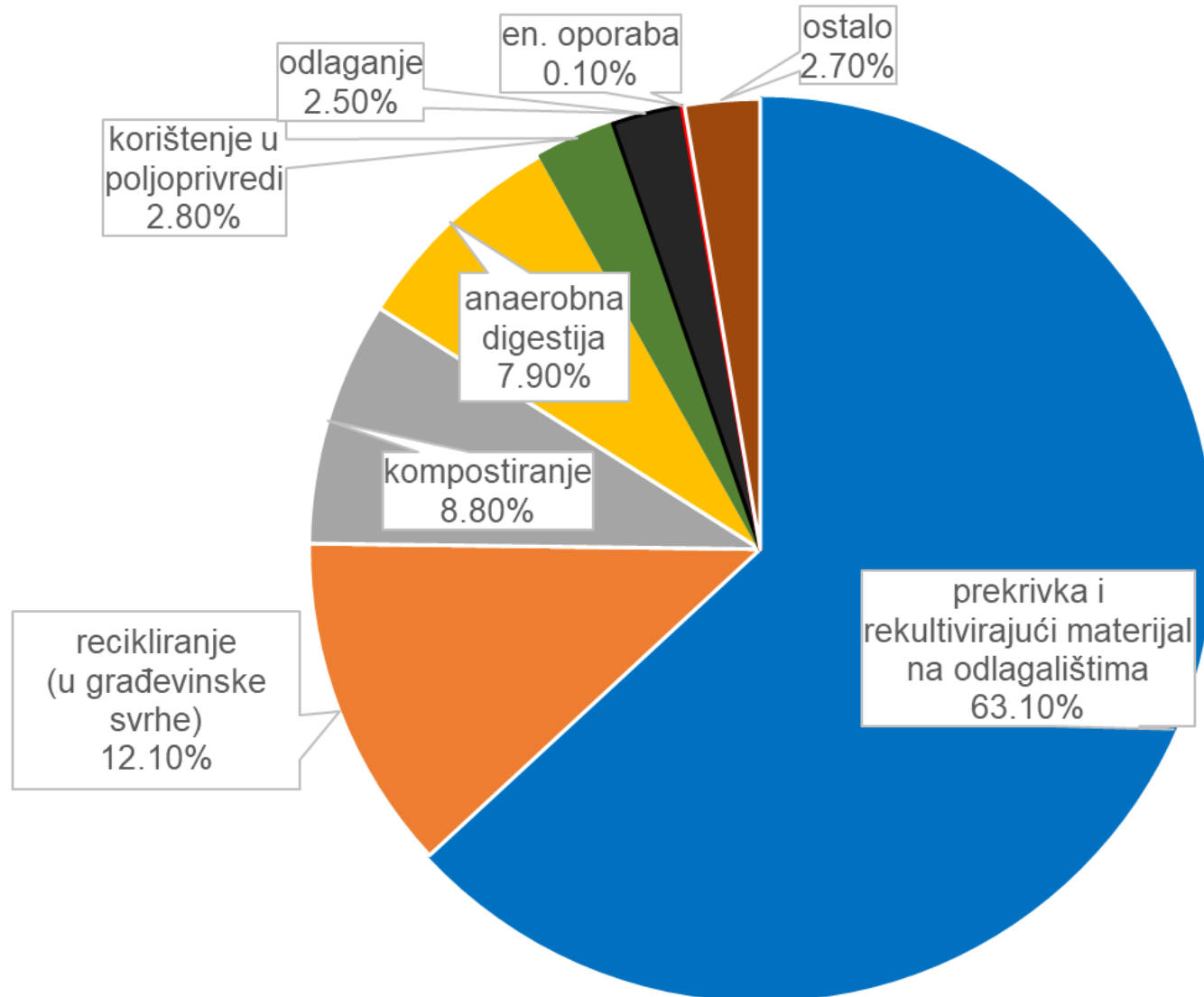
- **Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2023.-2028. godine**

- U 2021. godini, u ukupno nastaloj količini mulja iz UPOV-a 63 % činio je mulj s UPOV-a Zagreb
- Do 2020. godine najveća količina mulja uglavnom se skladištila na lokacijama UPOV-a i odlagala na odlagališta otpada

Nacionalna regulativa

- Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2023.-2028. godine

Nacionalna regulativa

- **Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2023.-2028. godine**
  - Do 2018. godine količine mulja korištene u poljoprivredi su bile u porastu, a u razdoblju 2019. - 2021. bilježi se trend smanjenja za 62 % u odnosu na 2018. godinu.
  - Posljedica smanjenja korištenja mulja u poljoprivredi je stupanje na snagu Pravilnika o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja (NN 71/19) te Uredbe (EU) 2019/1009 Europskog Parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o utvrđivanju pravila o stavljanju gnojidbenih proizvoda EU-a na raspolaganje na tržištu te o izmjenama uredaba (EZ) br. 1069/2009 i (EZ) br. 1107/2009 i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 2003/2003 (SL L 170, 25. 6. 2029.)

Nacionalna regulativa

- **Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2023.-2028. godine**
  - 2020. godine zabilježen je značajan pad iznosa otpada koji podliježe notifikacijskom postupku zbog zabrane uvoza mulja u Mađarskoj
  - Dane procjene količina i troškova pojedinih opcija zbrinjavanja mulja temeljem podataka iz *Akcijskog plana*
  - „Trenutno u RH ne postoji odgovarajući način gospodarenja otpadnim muljem iz uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda.”
  - Daje se pregled prihvatljivih postupaka zbrinjavanja mulja te se ističe potreba njegove obrade s ciljem smanjenja ukupno dobivenih količina

Nacionalna regulativa

- **Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2023.-2028. godine**

„Uzevši u obzir ograničenja uspostavljena EU ciljem za odlaganje komunalnog otpada, ali i poteškoće s obradom otpadnog mulja iz uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda, zbrinjavanjem otpada preostalog nakon obrade komunalnog otpada i drugih vrsta otpada, bez cjelovite primjene svih segmenata reda prvenstva gospodarenja otpadom, uključujući energetske uporabu i spaljivanje otpada neće biti moguće ostvariti na teritoriju RH cilj u svezi odlaganja komunalnog otpada, te je potrebno osigurati i omogućiti zainteresiranim subjektima pripremu i razvoj projekata energetske uporabe.“

Nacionalna regulativa

- **Akcijski plan za korištenje mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda na pogodnim površinama (03/2020.)**
  - Detaljan pregled zakonske regulative (!: značajan dio je već izmijenjen)
  - Procjene opterećenja i količina mulja (aglomeracije > 2.000 ES)

Postojeće (2020.)	Vršno (2031.) – mjerodavno do 2051.
4.977.326 ES	6.270.275 ES
26.750 t ST/god	79.300 t ST/god

„Sustav gospodarenja muljem planirati/dimenzionirati za raspon - 5% + 25% opterećenja muljem, odnosno 75.000-100.000 t ST/god”

Nacionalna regulativa

- **Akcijski plan za korištenje mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda na pogodnim površinama (03/2020.)**

- Analizirani prihvatljivi postupci obrade mulja posebno vodeći računa o mogućnosti uporabe mulja

„Ekonomski najpovoljnija opcija je regionalizacija obrade mulja i stvaranja mikro ili makro regionalnih (satelitskih) centara za obradu mulja. Što znači da bi se mulj u zgusnutom, dehidriranom ili osušenom stanju dovezio do regionalnih centara za obradu mulja.“

- Po regijama/uslužnim područjima doneseni zaključci o najprihvatljivijim rješenjima

Nacionalna regulativa

Primjer: za Uslužno područje 8 (Karlovačka regija) temeljem provedene SWOT analize rangirana su potencijalna rješenja:

- 1. Upotreba na tlu stabiliziranog i dodatno obrađenog mulja (biokrutine): 90-135 EUR/t ST*
- 2. Upotreba pepela na tlu, građevinskoj industriji ili izdvajanje fosfora (monospalionice): 145-155 EUR/t ST*
- 3. Upotreba kao biogorivo (osušeni mulj): 175 EUR/t ST*
- 4. Upotreba na tlu stabiliziranog mulja (biokrutine): 100-170 EUR/t ST*
- 5. Upotreba u cementnoj industriji, bio ili termo elektranama (osušeni mulj): 160 EUR/t ST*
- 6. Odvoz izvan granica RH (osušeni mulj): 175 EUR/t ST.*

Nacionalna regulativa

- **Zakon o vodama (NN 66/19, 84/21 i 47/23)**
  - „*otpadni mulj znači preostali, obrađeni ili neobrađeni dio mulja iz uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda*”
  - „*Mulj nastao u postupku pročišćavanja otpadnih voda može se koristiti u skladu s posebnim propisima, ... odlaganje mulja u vode zabranjeno.*”

Može se konstatirati da Zakon o vodama ne govori gotovo ništa detaljnije o zbrinjavanju mulja s UPOV-a

Nacionalna regulativa

- **Zakon o vodnim uslugama (NN 66/19)**

"Ako JIVU upravlja uređajem za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda koji ima liniju za obradu otpadnog mulja, dužan je obavljati i djelatnost gospodarenja otpadnim muljem, u skladu s posebnim propisima o otpadu".

„IVU dužan je prihvatiti otpadni mulj od drugog IVU-a radi daljnje uporabe i zbrinjavanja ako raspolaže odgovarajućim resursima za to. Cijena daljnje uporabe i zbrinjavanja otpadnog mulja ne može biti veća od razumnog troška daljnje uporabe i zbrinjavanja otpadnog mulja.“

„...cijenu te usluge određuje isporučitelj koji prihvaća otpadni mulj zasebnom odlukom, uz prethodnu suglasnost Vijeća za vodne usluge.“

Nacionalna regulativa

- **Zakon o gospodarenju otpadom (NN 84/21, 142/23)**

- Predviđa kategorizaciju otpada, uvodi ključni broj otpada i poziva se na Katalog otpada

- Otpadni mulj iz UPOV-a definiran unutar poglavlja IX. Posebne kategorije otpada, prestaje biti dio opće kategorije Posebne kategorije otpada

„Uporabu mulja proizvedenog radom uređaja za pročišćavanje otpadne vode u poljoprivredi propisuje ministar pravilnikom uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za poljoprivredu.“

- Ovime se za područje uporabe mulja ističe samo upotreba u poljoprivredi uz **predviđanje donošenja daljnjih uputa kroz Pravilnik, koji još nije donesen**, iako je Zakon donesen 2021. godine.

Nacionalna regulativa

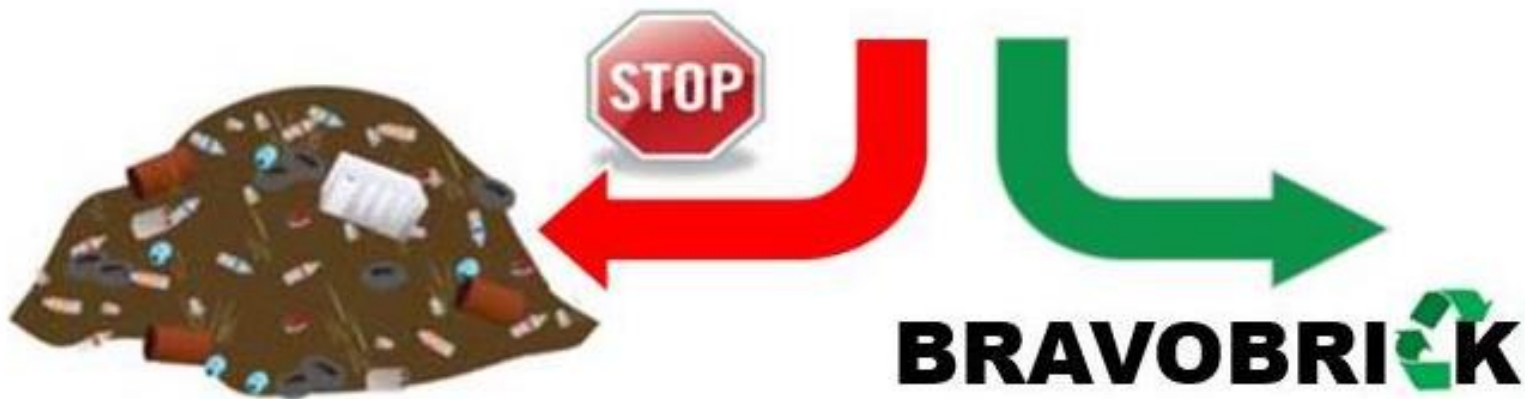
- **Pravilnik o gospodarenju otpadom (NN 106/22)**
  - Prema Popisu vrsta otpada iz Priloga 3 Pravilnika, muljevi od obrade urbanih otpadnih voda navedeni su pod **ključnim brojem 19 08 05**
  - Pravilnik ne razmatra direktno gospodarenje muljem s UPOV-a

Nacionalna regulativa

- Pravilnik o odlagalištima otpada (NN 04/23)

Stabiliziran i dehidriran
mulj

Nacionalna regulativa

- **Pravilnik o spaljivanju i suspaljivanju otpada (NN 124/23)**
  - prestaje važiti Pravilnik o termičkoj obradi otpada (NN 75/16)
  - mulj iz UPOV-a se direktno ne spominje (**ali nije naveden pod izuzecima od primjene Pravilnika**)
  - Ne odnosi se na „*postrojenje koje koristi uplinjavanje ili pirolizu, ako su plinovi, koji nastaju tom obradom otpada, tako pročišćeni da više ne predstavljaju otpad prije spaljivanja i ako vrijednosti emisija uzrokovanih tim plinovima nisu veće od onih koje nastaju kao rezultat spaljivanja prirodnog plina*”

Nacionalna regulativa

- **Pravilnik o ukidanju statusa otpada (NN 55/23)**
  - Kriteriji za ukidanje statusa otpada; Očevidnik za ukidanje statusa otpada
  - Definira i razlučuje pojmove: otpad/nusprodukt/proizvod
  - Kompost, građevni proizvod

Nacionalna regulativa

- **Pravilnik o gospodarenju muljem iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kada se mulj koristi u poljoprivredi (NN 38/08)**

**Navedenim ograničenjem veliki dio
poljoprivrednih površina u Hrvatskoj nije
pogodan za zbrinjavanje mulja!**

Nacionalna regulativa

- **Pravilnik o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja (NN 71/19)**

- Definira „otpadni mulj“, „obrađeni mulj“, „kompost“, „anaerobni digestat“

"Otpadni mulj iz UPOV-a ne može se koristiti u poljoprivredi na površinama za proizvodnju hrane s ciljem da se poljoprivredno zemljište zaštiti od onečišćenja i degradacije i održi u stanju koje ga čini povoljnim staništem za proizvodnju zdravstveno ispravne hrane, radi zaštite zdravlja ljudi, životinjskog i biljnog svijeta, nesmetanog korištenja, zaštite prirode i okoliša"

Dodatni uvjeti i smjernice

- **Uvjeti korištenja mulja u poljoprivredi i na tlu u pojedinim zemljama EU i Svijeta**
  - Uvjeti korištenja mulja u poljoprivredi značajno se razlikuje među pojedinim zemljama EU i Svijeta – kriteriji graničnih koncentracija teških metala u mulju u (mg/kg ST mulja)
- **Značaj prostorno planske dokumentacije svih razina!**

ZAKLJUČAK

- ✓ Neusklađenost zakonske regulative; česte izmjene
- ✓ Potrebno uključiti rezultate znanstvenih projekata poput BRAVOBRICK-a u smjernice prilikom donošenja budućih propisa
- ✓ Regulativu koncipirati da olakša iznalaženje i provedbu najboljih postupaka zbrinjavanja mulja u ovisnosti o lokalnim specifičnostima i prednostima ili nedostacima pojedinih rješenja
- ✓ Kašnjenje u donošenju pojedinih propisa (pravilnika) koji su već najavljeni kroz regulativu višeg ranga